CUMHURİYET'İN 100. YILI KİTAPLIĞI

100th ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC BOOKS

HALK SAĞLIĞI

BUGÜN VE HER ZAMAN

PUBLIC HEALTH

TODAY AND ALWAYS

Editörler/Editors

Selma KARABEY

Ayşe Emel ÖNAL

Sevgi CANBAZ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İstanbul Üniversitesi Yayınevi

Temel İlke ve Hedefler

REKTÖR, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

İstanbul Üniversitesi Avrupa'da kurulmuş ilk üniversitelerden biri olarak yüzyıllardır bilime hizmet etmektedir.

Sahip olduğu köklü yayıncılık geçmişinden güç alarak, Türkiye'yi uluslararası düzeyde temsil eden üniversite yayınevi vizyonu ile ilerleyen İstanbul Üniversitesi'nin yayıncılık faaliyetleri, Istanbul University Press (IUPRESS) adı altında yeni bir ivme kazanmıştır.

IUPRESS'in temel prensibi evrensel bilime katkı sağlayan "Açık Bilim"dir. Ek olarak; bilimsel bilginin yayılmasına katkı sağlamak, uluslararası akademik yayıncılık standartlarına ve etik değerlere bağlılık, hakemli bilimsel yayıncılık, kaliteli içerik, açık erişim ve gayri ticari yayıncılık temel ilkelerimizdir. Bu doğrultuda temel hedeflerimiz; içerik kalitesinin sürekli gelişimi, tam erişebilirlik, bilimsel etki artışı ve bilimsel çevreler ile verimli iş birliğinin ve etkileşimlerin arttırılmasıdır.

Evrensel bilime odaklı, insanlığın ve insanımızın gereksinim duyduğu alanlarda bilim anlayışını derinleşmek isteyenlere katkı sağlayan yayıncılık çalışmalarımızı arttırarak, Türkiye Yüzyılı'nda da açık bilime hizmet etmeye devam edeceğiz.

Başarıların devamı dileklerimle.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

HALK SAĞLIĞI: BUGÜN VE HER ZAMAN

PUBLIC HEALTH: TODAY AND ALWAYS

Editörler/Editors

Prof. Dr. Selma KARABEY

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Ayşe Emel ÖNAL

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. Sevgi CANBAZ

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yayıncı / *Published by*
İstanbul Üniversitesi Yayınevi / *İstanbul University Press*
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü,
34452 Beyazıt, Fatih / İstanbul - Türkiye

https://iupress.istanbul.edu.tr

Halk Sağlığı: Bugün ve Her Zaman / Public Health: Today and Always

Editörler / Editors
Selma KARABEY
Ayşe Emel ÖNAL
Sevgi CANBAZ

E-ISBN: 978-605-07-1754-9

DOI: 10.26650/B/LSB30LSB60.2024.032

İstanbul Üniversitesi Yayın No / *Istanbul University Publication No* : 5366

Online Yayın Tarihi, Aralık 2024 / *Published Online in December*, 2024

Bu çalışmaya atıfta bulunurken, referansa DOI numarasının dahil edilmesi önerilir.
It is recommended that a reference to the DOI is included when citing this work.

Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında online olarak yayındadır. / *This work is published online under the terms of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)*
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

Kitabın telif hakkı bulunmaktadır. Online olarak yayınlanan Creative Commons versiyonu haricinde, yasal istisnalar ve geçerli lisans sözleşmelerinin koşulları dikkate alınmalıdır. / *This work is copyrighted. Except for the Creative Commons version published online, the legal exceptions and the terms of the applicable license agreements shall be taken into account.*

Bu kitap İstanbul Üniversitesi Yayınevi'nin, Cumhuriyet'in 100. Yılı kitap projesi kapsamında yayınlanmıştır. / ***This book was published as part of the Istanbul University Press' 100th Anniversary of the Republic book project.***

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ÖN SÖZ ..... **ix**

1. BÖLÜM / CHAPTER 1
Dünden Bugüne Halk Sağlığı Disiplini
Public Health Discipline From Yesterday to Today
Selma KARABEY 1

2. BÖLÜM / CHAPTER 2
Türkiye'nin Sağlık Sistemi ve Sağlık Politikaları
Turkey's Healthcare System and Health Policies
Nuray ÖZGÜLNAR, Meryem Merve ÖREN ÇELİK 17

3. BÖLÜM / CHAPTER 3
Sağlık Yönetimi
Health Management
Kadir Onur ŞİMŞEK, Nuray ÖZGÜLNAR 37

4. BÖLÜM / CHAPTER 4
Epidemiyoloji
Epidemiology
Halim İŞSEVER, Sevgi CANBAZ 55

5. BÖLÜM / CHAPTER 5
Çevre Sağlığı
Environmental Health
Ayşe Emel ÖNAL, Hülya GÜL 89

6. BÖLÜM / CHAPTER 6
İş Sağlığı
Occupational Health
Sevgi CANBAZ, Halim İŞSEVER 115

7. BÖLÜM / CHAPTER 7
Üreme Sağlığı ve Cinsel Sağlık
Reproductive and Sexual Health
İlke KARADAĞLI ÜÇÜNCÜ, Sevgi CANBAZ, Nuray ÖZGÜLNAR 135

8. BÖLÜM / CHAPTER 8
Bulaşıcı Hastalıkların Kontrolü ve Önlenmesi
Control and Prevention of Infectious Diseases
Meryem Merve ÖREN ÇELİK, Ayşe Emel ÖNAL 161

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

9. BÖLÜM / CHAPTER 9
Bulaşıcı Olmayan Hastalıkların Kontrolü ve Önlenmesi
Control and Prevention of Non-Communicable Diseases
Ayşe Emel ÖNAL, Hülya GÜL 183

10. BÖLÜM / CHAPTER 10
Yaşlı Sağlığı
Elderly Health
Ayşe Emel ÖNAL, Hülya GÜL 195

11. BÖLÜM / CHAPTER 11
Toplum Beslenmesi ve Gıda Güvenliği
Community Nutrition and Food Security
Hülya GÜL, Ayşe Emel ÖNAL 213

12. BÖLÜM / CHAPTER 12
Sağlığın Geliştirilmesi
Health Promotion
Selma KARABEY, Meryem Merve ÖREN ÇELİK 233

13. BÖLÜM / CHAPTER 13
Toplum Ruh Sağlığı
Public Mental Health
Meryem Merve ÖREN ÇELİK, Selma KARABEY 255

14. BÖLÜM / CHAPTER 14
Olağan Dışı Durumlar-Afetler ve Halk Sağlığı
Unusual Situations-Disasters and Public Health
Hülya GÜL, Muhammed ATAK 271

15. BÖLÜM / CHAPTER 15
Kazalar ve Yaralanmalar
Accidents and Injuries
Halim İŞSEVER, Muhammed ATAK 289

16. BÖLÜM / CHAPTER 16
Bebek ve Çocuk Sağlığı
Infant and Child Health
Meryem Merve ÖREN ÇELİK, Emine Şeyma KARAKETİR 315

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

17. BÖLÜM / CHAPTER 17
Okul Dönemi, Adolesan (Ergen) ve Genç Sağlığı
School Health, Adolescent and Youth Health
Ayşe Emel ÖNAL, Muhammed ATAK 343

18. BÖLÜM / CHAPTER 18
Sağlık Ekonomisi
Health Economics
Meryem Merve ÖREN ÇELİK, Fatma Betül BOYLU, Nuray ÖZGÜLNAR 363

ÖN SÖZ

Halk Sağlığı disiplini ve uygulamaları uzun ve zorlu tarih yolculuğu içinde önemli mesafeler kat ederek günümüze ulaştı. Yirminci yüzyılın başlarında insanlık, 50 yaşını ancak görebiliyorken günümüzde seksenli yaşlar artık olağanlaştı. İki bin yirmi mart ayında başlayıp, yaklaşık iki yıl süren zorlu bir COVID-19 pandemisinin ardından gezegenimizin sekiz milyarı geçen nüfusunun önemli bir bölümü başta ekonomik zorluklar olmak küresel ısınma, çevre sorunları, savaşlar ve çatışmalarla bunların hızlandırdığı göç dalgaları, kronik hastalık salgınları gibi sağlığı etkileyen bir dizi sorunla baş etmeye çalışıyor. Üstelik sırada bekleyen yeni pandemiler, doğal ve insan eliyle olan afetler var. Tüm bu sorunların halk sağlığı üzerindeki etkilerini en aza indirmek ve tüm olumsuzluklara karşın halkın sağlığını koruyup geliştirmekle görevli Halk Sağlığı disiplini hem küresel hem de ulusal ölçekte var gücüyle çabalıyor.

Cumhuriyet'in kuruluşunun 100., İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşunun 90. Yılında, bizler İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın öğretim üyeleri olarak tıp ve diğer sağlık meslek gruplarının öğrencilerine Halk Sağlığının temel alanlarında bir bakış açısı sunmak, Halk Sağlığının temel ilke ve değerlerinin benimsenmesine katkı yapmak için bu kitabı yazma kararı aldık. Son 35-40 yılda Dünya'da ve Türkiye'de halk sağlığını en çok meşgul eden, derslerimizde en çok yer verdiğimiz, anabilim dalı olarak en çok araştırdığımız konular bu kitaba dahil edildi. Tabii ki daha fazlası vardır; fakat eksikleri başka kitaplarda belki başka yazarlar tarafından tamamlanır düşüncesiyle hazırladığımız bu kitabın sağlık meslek mensupları ve öğrencileri tarafından okunması ve faydalı olması en büyük dileğimiz.

Saygılarımızla

Editörler